

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TER HOOGTE VAN DE BURGEMEESTER GABRIEL THEUNISBRUG TE ANTWERPEN

ARCHEOLOGIENOTA

VERSLAG VAN RESULTATEN



ABO Archeologische Rapporten 1459

Rapport opgemaakt door: Cynthia Holstein



Kontichsesteenweg 38

B-2630 Aartselaar

Januari 2021

Dossiernr. Intern: 29841

AOE: 2021A124

INHOUD

Deel 1: Verslag van resultaten

1	Advies.....	3
2	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	6

DEEL 2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1 ADVIES

Er wordt voor de aanleg van een nieuwe parking, rijweg met voetpaden, wandelpad, grachten en groenzones ter hoogte van de Burgemeester Gabriel Theunisbrug te Antwerpen een bodemingreep beoogd van ca. 3.500 m², waardoor het Onroerend Erfgoeddecreet (art 5.4) de opmaak van een archeologienota verplicht ter evaluatie en waardering van het archeologisch potentieel van het betrokken bodemarchief.

Het onderzoeksgebied ligt ter hoogte van de kruising van de Burgemeester Gabriel Theunisbrug en de Tweemontstraat. Het is gedeeltelijk binnen percelen 0007/00G003, 0007/00B003, 0008/00A003 gelegen en valt voor een klein deel binnen openbaar domein. De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied bedraagt 3.500 m². Het onderzoeksgebied is binnen een stedelijk en/of havengebied gelegen. Ten westen is de Lobroekdok gelegen en ten noorden het Albertkanaal. Volgens de Bodemkaart is het onderzoeksgebied als bebouwde zone (**OB**) gekarteerd. In de ruimere omgeving (1 km afstand) zijn wel enkele bodemtypes gekarteerd, zoals zeer natte zandleembodems zonder profiel (**sLfp**) en natte lemige zandbodems zonder profiel (**Sep**). Mogelijk sluiten deze bodemtypes bij het oorspronkelijke bodemtype binnen het onderzoeksgebied aan.

Uit historische en archeologische gegevens blijkt dat er indicaties zijn van menselijke activiteiten tijdens de nieuwe en nieuwste tijd. Ter hoogte van Merskem stond in de 16e eeuw het lusthof Den Lekkerentand en het Kasteel te Couwelaar. Het onderzoeksgebied ligt daarnaast ten noordoosten van de voormalige Brialmontomwalling. Er zijn echter weinig erfgoedwaarden bekend in de omgeving, wat mogelijk een resultaat is van ontbrekend archeologisch onderzoek tot nu toe.

Historische kaarten tonen dat het onderzoeksgebied in een onbebouwd gebied lag tot 1873. Rond het jaar 1906 is de brug over het Albertkanaal aangelegd. Deze brug is echter pas op de historische kaarten zichtbaar vanaf 1945. De huidige brug kan gedateerd worden uit 1961. Er zijn dus meerdere aanpassingen aan de brug voorzien door de tijd heen.

Het onderzoeksgebied blijft tot op 1939 grotendeels onbebouwd. Tussen 1939 en 1969 wordt het in gebruik genomen als industriële zone. Tussen 1971 en 2020 blijft het onderzoeksgebied grotendeels verhard. Binnen deze tijdsperiode hebben er tevens verschillende gebouwen gestaan. Uit de luchtfoto's wordt duidelijk het onderzoeksgebied en de directe omgeving door de tijd heen sterk is geïndustrialiseerd. De omgeving is daarnaast onderhevig geweest aan antropogene ingrepen.

Het onderzoeksgebied van deze bureaustudie overlapt een gedeelte waar reeds een archeologienota over geschreven is door BAAC Vlaanderen in 2018 (ID: 674). De werken die in deze archeologienota worden beschreven voorzien in de vervanging van de oude brugconstructie (Burgemeester van Gabriel Theunis brug) in 1960. Volgens BAAC was het kennispotentieel gericht op de steentijd tot de middeleeuwen. Echter, doordat het Klein Schijn in het verleden meerdere malen verlegd is geweest, werd de kans klein geschat dat er nog archeologische lagen en/of sporen aanwezig zijn. Daarnaast overlapt het onderzoeksgebied in het uiterst noordoosten een zone waarover tevens een archeologienota is geschreven door BAAC Vlaanderen in 2020 en waarvan reeds akte is genomen. Binnen deze zone werd een verbreding van het Albertkanaal gerealiseerd. Ook hier werd een vrijgave geadviseerd, vanwege de aantoonbare verstoringen die gepaard gingen met de aanleg van de

Kempische Vaart, het Albertkanaal, de Theunisbrug en de Brug van Deurne-Bal (Cruysen en Vandeplassche 2020).

1.1 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

In verband met het archeologisch potentieel, is het echter van belang de conservatiegraad van de mogelijke sporen, structuren en stratigrafieën nader te bekijken en te onderzoeken. Het is de vraag in welke mate deze bewaard zijn gebleven binnen de grenzen van het onderzoeksgebied.

Voor het gehele onderzoeksgebied wordt geen verder archeologisch vooronderzoek aanbevolen op basis van de volgende argumenten:

- Het bodemarchief van het onderzoeksgebied is grotendeels reeds verstoord door de aanleg van verhardingen (2.795 m²). Binnen deze zone wordt een verstoring verwacht van minstens 0,5 m-mv.
- Vandaag de dag ligt het onderzoeksgebied vooral in een dicht bebouwde omgeving, zo grenst het onderzoeksgebied in het westen aan de Burgemeester Gabriel Theunisbrug. Voor de aanleg van de Burgemeester Gabriel Theunisbrug over het Albertkanaal werden er kunstmatige aarden taluds aangelegd. Deze bevinden zich aan beide kanten van de brug en dienen ter ondersteuning. Het onderzoeksgebied bevindt zich direct ten oosten van een zo'n talud.
- Er wordt een mogelijke ophoging binnen het onderzoeksgebied verwacht. Volgens de topografische kaarten lag het onderzoeksgebied in 1873 en 1939 op een hoogte van ca. 2 m TAW. Momenteel loopt de hoogte van het maaiveld af van noordoost (4,91 m TAW) naar zuidwest (4,3 m TAW). Het noordelijke deel ligt dus hoger dan het uiterst zuidwestelijke deel van het onderzoeksgebied. Ten opzichte met de historische kaarten geeft dit een hoogteverschil van minimaal 2,5 m. Het onderzoeksgebied is hoogstwaarschijnlijk in zijn geheel en/of gedeeltelijk opgehoogd door de aanleg van de Burgemeester Gabriel Theunisbrug in 1961.
- Op basis van de luchtfoto's uit de perioden tussen 1971 en 2020 kan worden vastgesteld dat het onderzoeksgebied grotendeels verhard is geweest. Er lijkt ook wat bebouwing aanwezig te zijn geweest door de jaren heen. Mogelijk hebben de bouw van deze gebouwen voor een bodemverstoring gezorgd. Door de tijd heen is het onderzoeksgebied in gebruik geweest voor industriële activiteiten, zoals opslag.
- Binnen het onderzoeksgebied worden eerst alle bestaande verhardingen verwijderd voordat er wordt gestart met de uitvoering van de geplande werken. Er zal een nieuwe parking worden aangelegd (ca. 850 m²) in het noordoostelijke deel van het onderzoeksgebied. De aanleg van de nieuwe parking zal geen nieuwe bodemverstoring veroorzaken. De nieuwe asfaltering (0,5 m-mv) komt namelijk in een reeds eerder geasfalteerde en verstoorde zone (0,5 m-mv) te liggen.
- De aanleg van de nieuwe rijweg (ca. 0,5 m-mv) met voetpaden (ca. 0,25 m-mv) en het wandelpad (ca. 0,3 m-mv) zal grotendeels binnen een reeds verstoorde zone (0,5 m-mv) komen te liggen. Een groot deel van de geplande werken overlappen een deel wat reeds verhard is met beton en/of asfalt.
- De aanleg van de twee nieuwe grachten (ca. 30 m lang en 2,65 m breed) zullen het bodemarchief echter plaatselijk ondiep (1 m-mv) diepte verstoren. Het is de vraag in welke mate

de geplande werksleuven over een totale lengte van ca. 60 m zullen zorgen voor kennisvermeerdering. De sleuven zullen bij een archeologisch vervolgonderzoek voor een zeer beperkt inzicht zorgen.

- Tenslotte worden er enkele groenzones aangewezen, waarbij het bodemarchief maximaal 0,5 m-mv diep zal verstoord worden. Er worden in totaal 13 bomen geplant, die het bodemarchief echter zeer lokaal tot 1 m-mv diep zullen verstoren.

Op basis van de bovenstaande argumenten wordt er dus voor het gehele onderzoeksgebied geen vervolgonderzoek geadviseerd.

2 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General director		18 januari 2021
Toon Moeskops	Business Unit Manager		18 januari 2021
Anouk Van der Kelen	Archeoloog/ kwaliteitsverantwoordelijke		18 januari 2021